

VÄIKE-MAARJA VALLA

Infoleht

Juuni 1995

NR. 6 (27)

PANDIVERE PÄEVAST

Meie kodukandipäev, 8 PANDIVERE PÄEV toimus Väike-Maarjas 27. mail. Päeva avas Jakob Liivi pargis vallavolikogu esimees Olev Liblikmann. Tervitussõnad Väike-Maarja valla rahvale ütles ka Sirdali kommuuni 3-liikmelise delegatsiooni juht, volikogu esimees Sven Tjorhom (26.-30. maini viibisid siin ka Sirdali vallavanem Hakon Rissmann-Bredesen ja kultuurinõunik Jorunn Holmebakk).

Taidlejate kontserdid kujunesid päeva meelkõitvaimaks osaks. Esinemas olid segakoor "Helin" (juhendajad Arno Kasemaa ja Sirje Sõnum), rahvamaja kammerkoor (Regina Altrov), lasteala laululapsed (Sirje Sõnum), gümnaasiumi lastekoorid (Regina Altrov ja Valve Libene), rahvamaja tütarlaste ansambel ja folktrio (Vallo Taar), TIP-TÄPI lauluvõistluse parimad, rahvamaja segarahvatantsurühm (Ilme Sein), "Härmaalõnga" tantsurühm (Ene Ruubel ja Irene Kaldma), gümnaasiumi tantsurühmad (Aino Lukman), gümnaasiumi liikumisrühm (Kirsti Pajo), rahvamaja liikumisrühmad ja peotantsijad (Ivi Loomets). Külalisena pakkus meie taidlejate esinemistele vaheldust Tapa puhkpilliorkester (Jüri Tüli).

Neljandat korda oli kõigil võimalik lahendada kodukohaainelist võtmemoistatust, mille õigesti lahendanute vahel loositi välja viis auhinda. Ühistu Meier poolt välja pandud juustukangi koos firma reklaamkotiga võitis Peeter Tirman, AS Vao poolt välja pandud lauandude komplekti aga Peeter Albi. Veel naeratas loosiõnn Helle Kenkmaale, Ants ja Juta Haasmaale ning Helle Lingile. Palju tänu Irene Kaldmale võtmemoistatuse koostamise eest.

Korvpalli täpsusvisete võistlusel olid 28 osaleja seas edukamad Olev Vinkel, Rait Oraver ja Sven Moist, tennisballi täpsusvisetes aga 24 osaleja seas Silver Sökk, Marek Suits ja Mario Arumägi.

Laste asfaldijoonistuste võistlusel oli seekord ootamatult arvukas osavõtjaskond ja tihe konkurents ning pildidki tulid huvitavad.

Meeldiva kohviku sisustas rahvamaja jalutussaali Väike-Maarja naisselts. Päev lõppes tantsuõhtuga igale eale Väike-Maarja Rahvamajas, kus vaheldumisi D.J. Urmasega mängis tantsuks ansambel "Silver".

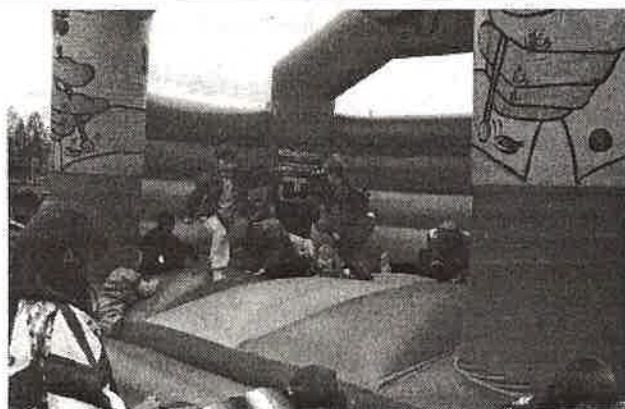
PANDIVERE PÄEVA ettevalmistamisel ja läbiviimisel langes põhiline vastutus Mare Taarile, Vallo Taarile, Olavi Lossile, Ants Rikbergile. Abiks olid veel Kaarel Moisa, Mihkel Mänd, Ants Haasma, Rein Jakobson, Rein Orro, Andres Saaremäel, Luule Klaats, Eve Veermäe, Viive Kalmet, Urve Urb, Maire Ummik, Lea Mäsepp, Heli Vettik, Marika Maripuu, Virve Viikmaa, Lembit Tealane, Kalev Veiler, Eve Post, Ekke Vohandu, Marje Eelmaa, Toivo Kreen.

Südamlikud tänusõnad kõigile esinejatele ja nende juhendajatele, korraldajatele ja abilistele, laadalistele ja kõigile kohalolijale, kes kõik aitasid kaasa meie kodukandipäeva õnnestumisele. Täname korra tagamise eest nii päeval kui tantsuõhtul Heimar Lepiksood ja tema meeskonda.

Meelsasti võtsid osa päeva korraldamisega seotud kohustusi ja kulutusi enda kanda AS OMA ja AS VAO, ühistu MEIER ning Avo Etti ja AS ARTES. Aitäh!

Häid mõtteid järgmise PANDIVERE PÄEVA korraldamiseks ootame telefonidel 61 745 ja 61 037.

Ilve Toberluts

"PANDIVERE RATTARALLI" pidas väikest juubelit

Juba viiendat korda kõlas sellel aastal stardipauk rattaralli esimeseks stardiks. Tänavu oli võistleva kogunenud 66 ratturit.

Esimesena oodati starti rattamatkast osavõtjaid. Nemad sõitsid kokku 30 km. Järgmisena startisid mehed ja naised 45 km distantsil. Lõpuks finišeeriti järgmiselt:

mehed

- I MEELIS MESI
- II AGUR VAAB
- III MARKO PAAS

naised

- I MARIS KAARJÄRV

Kolmas stardipauk kõlas kuni 6-aastastele tüdrukutele ja poistele. Tulemused olid järgmised:

poisid

- I MIKK METS
- II EERO KRUTOV
- III MARGUS SIBRITS

tüdrukud

- I KATRIN KIVIBERG
- II ANN RELI
- III KERLI RELI

Seejärel asusid starti 7-10-aastased poisid ja tüdrukud. Selles võistlusklassis oli võistlejaid kõige rohkem, kokku 30 rattasõitjat.

Tulemused:

poisid

- I ARNIS ALT
- II HEIKI KALMET
- III TAIVO PEDO

tüdrukud

- I PILLE VILGOTA
- II ANETT MÜNTER
- III TETRI TOOMASU

Viimane stardipauk kõlas 11-14-aastastele võistlejatele. Selle võistlusklassi kolmeks parimaks olid:

poisid

- I KRISTJAN KINKS
- II EERO OJA
- III RAIT LUHA

tüdrukud

- I KÄTLIN JURTOM

8 km tublimad naisvõistlejad olid HANNA MARAN ja KERSTI ALT. Aitäh järgmistele kohtunikele: Jaanus Mätas, Margus Kruut, Anti Aosaar, Kalev Valdmets, Mait Ever, Jaanus Sepajõe, Andres Tiigivee, Hillar Leemets, Heino Raidla, Ilmar Leemets, Georg Suurvarik, Arvi Monvelt, Urmas Kruve, Ene Tammekand, Kaja King ja Kauni Soone.

Täna võib öelda, et üks traditsioon on Väike-Maarjas järjekordselt endale koha võitnud. Kõik märgid näitavad, et huvi ürituse vastu vähehaaval kasvab.

Järgmisel aastal ootame suuremat huvi rattamatkast osavõtuks. Samuti võiksid valla asutused ja ettevõtted oma töötajatele eriauhindu välja panna.

Seniks aga kohtumiseni PANDIVERE RATTARALLIL 1996. aastal.

Ants Rikberg, Väike-Maarja Õppekeskuse direktor

PRESIDENT LENNART MERI VÄIKE-MAARJAS

14. mail anti Väike-Maarjas Eesti Vabariigi presidendile Lennart Merile üle Ferdinand Johann Wiedemanni nimeline keeleauhind.

Pärast üleandmisele eelnenud ja järgnenud pidulikku kontserti Väike-Maarja Rahvamajas istutas härra president Väike-Maarja Muuseumi ette tammepeuu ning tutvus põgusalt ka muuseumi väljapanekutega.

Koostatud ja ette kantud Irene Kaldma poolt
14. mail k. a.

Väike-Maarja Rahvamajas toimunud
F. J. Wiedemanni nimelise keeleauhinna üleandmisel
Eesti Vabariigi presidendile
härra Lennart Merile.

Lugupeetud härra president!
Tere tulemast Väike-Maarja rahvas!

Ajavaod on pikad. Igal rahval on nad omanäolised. Kellel siledad ja sirged, kellel karmid ja kurvelised. Siinse kandi rahvas on nii siledale kui ka kurvelistele teedele ja vagudele vaatamata rannamaa viljakal maakamara kohusetundlikult püüdnud leivavilja kasvatada ja kultuuripõllul sügavaid vagusid ajada. Ikka eesmärgiga järeltulevatele põlvetele endast midagi maha jätta. Püüdke siis lühidalt meenutada, kes nad on olnud ja mida meile kui ka kogu Eestimaa pärandanud.

Erinevatel aegadel on vaimsust kandnud kirik. Ka sinne kirik on seda teinud õige mitmes osas ja paikkonna arengusse oma jäljed jätanud. Siin on pastorina töötanud Carl Theodor Knüpffer - üks Väike-Maarja Kihelkonnakooli asutajatest, I üldlaulupeo mõtte algatajaist ja seal kõnega esinejaist. Või Georg Magnus Knüpffer, kelle koostatud on esimene eestikeelne zootehniline lambakasvatuse käsiraamat. Või köster ja kihelkonnakooli õpetaja Mihkel Kampmaa - pärsine päris oma koolikirjanik ja õpikute autor.

Siin on töötanud ja oma rea meie kultuuriloosse kirjutanud Eestimaa tuntud inimesed nagu 14 aastat kihelkonnakooli juhtinud Jakob Tamm - karm, asjalik ja mõnikord ka hell kirjamees, kelle teeneks on muistendielementide ulatuslik kasutamine eepilises luules. Kogu oma olemusega on ta tauninud orjameelsust ja omakasupüüdlikkust kassiküüru, pidades neid omadusi inimese suurimaks pahaks.

Või vallakirjutaja, kooliõpetaja, raamatukaupmees, teemajapidaja, kirjanik Jakob Liiv, kes oma loomingus on laialdaselt kasutanud Väike-Maarja ümbruse vaimuvara. Ta oli üks nendest, kelle initsiatiivil valmis 1912. a. vähem kui aastaga ja paljusi kohalike inimeste tasuta ühistööna põllumeeste seltsi maja, praegune rahvamaja, kus me momendil viibime ja mille kohta Jakob Liiv ise on öelnud:

"Võib olla, et teie lapsed, vahest ka
Väike-Maarja ajalugu mind kord
tänuhikult mäletab, et olin aktiivsemad
mehi Märt Meose kõrval seltsimaja ehitamisel."

See maja pole oma osa minetanud tänaseni. Majas elab valla toel ja perenaise hoolet edasi teotahe ja elurõõm.

Või kohalik rahvaluulekoguja Voldemar Rosenstrauch, kelle töö alles uurimist vajab.

Või fotograaf ja raamatukaupmees Peeter Jakobson, kõigile tuntud "Vastlailaulu" autor, kellele kuuluvad ka prohvetlikud sõnad rukkileiva kiituseks.

"Sinuta, mis maksab ilmas,
hiilgav hõbe, kallis kuld."

Või Juhan Liiv, kes sageli venna juures viibis ja praegugi veel küsiks: "Kui tume veel kauaks..." ja ikka usuks, et "...su rahva koda see ehitab ja põlvest põlveni kajab."

Sellesse parnassi on kuulunud ka Assamalla algkooli juhataja Juhan Elken - kohaliku koorilaulukultuuri aktiivne edasiviija.

Üks legendaarne koolimees oli Märt Meos - koolijuhataja ja hilisem koolinõunik, kelle elu ja töö ka praegustele haridusjuhtidele võiks paljusi eeskujuks olla.

Siin on sündinud ja kasvanud Georg Lurich. Siit on pärit meie praegused tuntud kultuuriinimesed nagu kirjandusteadlane Maie Kalda, "Estonia" solist Vello Jürna. Väike-Maarjaga on seotud Kuno Paljula, Kalju Karask, Aleksander Suuman, Georgi Markelov jpt.

Parnassile võib tõusta ainult väga tugevalt alusest. Selleks aluseks on olnud meie paikkonna arenenud põllumajandus ja teotahelised inimesed. Sajandi alguses on olnud siin jõukad talud, energilised peremehed ja ärksa vaimuga perenaised. On olnud elujõuline põllumeeste selts. On olnud esindus- ja praktikatalu "Lillevälja", mille baasil toimus kohaliku karja tõuaretus ja kodukultuuri levitamine.

On olnud häid ja halbu aegu, on olnud muret ja vaeva, aga rahvas on suutnud säilitada oma töökust ja elurõõmu. Tuleb hea sõnaga meenutada ajalukku vajunud endise suurmajandi rahvast ja juhtkonda, kes ka okupatsiooniaja tingimustes järgis meie põllumajanduse ja rahvuskultuuri traditsioone. Oli loodud baas, millelt said oma stardijõu meie praegused elujõulised aktsiaseltsid ja firmad, mis sellest, et ümberorienteerumise raskustega tuleb veel kaua võidelda.

Siinne rahvas pole jätanud põlde sööti ega visanud vaimsust varu. Elame täisverelist elu.

F. J. WIEDEMANNI KEELEAUHINNA 7 AASTAT

Tänavune F. J. Wiedemanni keeleauhind oli järjekorras seitsmes, 1988. a. lõpetasime tollases Energia kolhoosis Mädaape mõisa restaureerimistööd. Loodud oli uues kuues Kultuuritempel ja tekkis mõte asutada ja välja anda veel üks eesti kultuuri toetav auhind Virumaal. Asjaolusid kaaludes jäi valik peatuma eesti keele kriitilisel seisul.

Auhinna nime valikul oli tollasel asutamistoimkonnal ühtne seisukoht - F. J. WIEDEMANNI nimelist peeti sobivaks. Keelaühinnaga püüdsime me üldsusele teadvustada eesti keele surutud seisul tol hetkel. Samuti tunnustada neid inimesi, kes tegid keelepõllul tol ajal tööd kopikate eest. Peale tunnustuse oli tollane auhind ka rahaliselt oluline, ulatudes tavalise teadustöötaja aastapalgani.

Aastate jooksul on keeleauhinnaga autasustatud väga erinevaid inimesi. Esimesed neli aastat andis keeleauhinna välja Energia kolhoos. Kolhoosi kadumise järel oli läbirääkimisi auhinna ülevõtmise üle järjepidevuse alusel Rakvere vallaga, need lõppesid aga tulemusteta. Väike-Maarja Vallavolikogu koosolekul otsustati keeleauhinna toetada võimaluste piires.

Kolm viimast aastat on F. J. Wiedemanni keeleauhinna fondi hoidjaks ja väljaandjaks olnud AS Pandivere Linnukasvatuse. Auhinna üleandmise toimkonnas on toeks olnud Väike-Maarja valla haridusnõunik hr. Mihel Mänd ja kultuurinõunik pr. Ilve Toberluts. Auhinna üleandmine on viimastel aastatel toimunud Väike-Maarja Rahvamajas. Meeldivalt on sujunud koostöö rahvamaja juhi pr. Mare Taari ja hr. Vallo Taariga. Minu tänu sõnad neile. Minu tänu kuulub ka pr. Irene Kaldmale, kelle aktust sissejuhatav kõne andis väga lühikese, aga sisuka ülevaate Väike-Maarja kultuuri loost. Tänavusel keeleauhinna üleandmisel üllatasid meeldiva eeskavaga väikemaarjalasi ja keeleauhinna laureaati Väike-Maarja isetegevuslased. President, tema abikaasa ja adjutant tunnistasid nagu ühest suust, et emadepäeva tähistamine Väike-Maarja Rahvamajas ületas oma eheduse, siiruse ja südamlikkusega Estonia teatris toimunu.

Väike-Maarjast lahkudes oli auhinna toimkonna ühine arvamus, et olulisem kui auhinna suurus on üleandmise vaimus.

Lõpetuseks tahaksin veel kord tänada kõiki isetegevuskollektiive ja nende juhte, kes selle ürituse kordaminekule jõuliselt kaasa aitasid. Need on Ene Ruubel, Amo Kasemaa, Sirje Sõnum, Aino Lukman, Vallo Taar. Äitäh!

Jüri Sild, F. J. Wiedemanni nimelise fondi nõukogu esimees

See on lühidalt meie elu ja meie lugu. Praegu ületame mingit kriisiaega nii majanduses kui kultuuris. Kas meie maa ja rahvas suudab säilitada oma identiteedi? Kool ja kultuuriinimesed tunnevad muret meie emakeele puhtuse ja püsivuse pärast. Liiga palju on meie igapäevakeeles võõrast, kuigi meie oma keeles on vastavad sõnad ja mõisted olemas, lisaks rikkalik murdekeel.

On levinud kurb arusaam, et kui võõrkeelset väljendit kõnes puuduvad, on see tõendiks inimese vähesest suutlikkusest ka muudel elualadel. (?) Pikk on tee unistusi olla omanik, olla haritud, olla ISE.

Loodan, et tänane päev kirjutab Väike-Maarja eluloo lehekülgedele veel ühe ilusa lause - lisab veel ühe nime järeltulevatele põlvetele. Meie lugupidamine Teile, härra president, kes Te armastate ja hoiate meie emakeelt, meie rahva põlist ja kõige kaunimat vara. Rõõm on jälgida Teie esinemiste sisukaid ja lihvitud lauseid. Vastuvõtlikule kõrvalle kõlab see nagu muusika kaunitl harfilt.

Wiedemanni-nim. keeleauhind loodi 1989. a. Oli ju Ferdinand Johann Wiedemannil nimetamisväärne osa meie kirjakeele kujunemisel. Senini on neid auhindu välja antud 10. Esimese 10-ne avas Henn Saari, teise avate Teie, härra president. Jõudu ja edu Teile nii riigitiiri hoidmisel kui kultuuriravals kaasarääkimisel! Jätkugu Teil ikka julgust ja kindlat meelt meie rahva isolemise kaitseks. Eestimaa vajab praegu julgeid mehi.

Täna on emadepäev. Sina, eesti ema, pole kunagi unustanud oma esimese õpetaja rolli. Sinu kätest sirgub meie rahva tulevik ja kultuur. Sina kannad edasi rahva keelt ja meelsust. Õnne, tervist ja edu sulle selles auväärses töös.

Ja sina, eesti põllumees, oled oma igapäevatöö kõrval ikka suutnud toetada eesti kultuuri. Virumaa põllumehed on ellu kutsunud keele- ja kirjandusauhinnad. Siin on püstitatud emakeeleausammas. Meie ohutunne on olnud eriti terav. Põllumees oli möödunud häämarail aegadel Eesti külas rahvuskultuuri tunglahoidja, kuigi ka temal oli raske.

Meie siin Eestimaa kaunis paigas oleme oma teed taas leidmas. Oleme arvamusel, et ainus kaitse võõra vaenu, vaimuvaesuse ja alatuse vastu on aus töö ükskõik millisel elualal. Me ei looda imele. Ine tuleb oma kätega luua.

Pole Tootsid ja Teeled kuhugi kadunud, ka õpetaja Laurid mitte. Nad on alati olnud meie keskel ja on ka praegu. Toetagem neile ja kõik saab korda.

Jäägem ausaiks oma Isamaa vastu nii mõtetes kui tegudes, sest...

**Raiu metsa,
künna, maad või merd,
hoia au sees Eestimaa!**

F. J. WIEDEMANNI KEELEAUHIND

Virumaa inimesed on viimastel aastakümnetel eriti teravalt kokku puutunud keeleprobleemidega. Kuidas säilitada ja kaitsta meie emakeelt - eesti keelt. Mida teha selle heaks? Virulastel on siin tõepoolest mitmeid häid ettevõtmisi. Ühest sellisest lähemalt.

1988. a. tuli "Energia" kolhoosi juhatuse esimees Jüri Sild välja mõttega luua kolhoosi poolt eesti keele ja kultuuri heaks oma auhind. Arupidamisel Tallinnas luuletaja Rudolf Rimmeliga konkretiseeriti kavatsust. Nii sündis F. J. Wiedemanni nimeline keeleauhind.

Akadeemik **Ferdinand Johann Wiedemann** (30. III 1805 - 29. XII 1887) oli väga laialdaste huvidega teadusmees, eeskätt keeleteadlane. Ta on uurinud mitut soome-ugri keelt, näit. mari, ersamordva, sürjekomi, udmurdi, liivi ja vadja keelt ning kirjutanud nende kohta põhjalikke teoseid. Eriti suured on aga Wiedemanni teened eesti keele osas. 1869. a. ilmus temalt väga ulatuslik eesti-saksa sõnaraamat, mis ei ole oma teaduslikku väärtust kaotanud tänapäevani (teose 4. trükk ilmus 1974. a.) 1875. a. avaldas Wiedemann sama väärtusliku eesti keele grammatika. Keeleteaduse kõrval on F. J. Wiedemann tegelnud veel loodusteadusega.

Lähtudes F. J. Wiedemanni tegevuse laiast haardest, peeti õigustatult loomulikuks, et tema nimega auhinna saajate ring võiks olla samuti lai ning hõlmata väga erinevate tööalade inimesi. Tähtis on üksnes nende keelealane tegevus. Autasustada võib nimekaid keeleteadlasi (nii kirjakeele kui murrete uurijaid), ajakirjanikke, kirjanikke, keele ja keeleteaduse populaiseerijaid jne. Et Wiedemann jälgis eeskätt sõnavara, siis pannakse ka autasustamisel põhirõhk autasustatavate heale sõnakasutusele.

Auhinna määrab põhiliselt keeleinimestest koosnev toimikond, selle esimeheks on Jüri Sild. Auhinda antakse välja igal aastal, kusjuures see võib ka kahe isiku vahel jagamisele minna.

Määramise kuupäevaks on 30. märts, Wiedemanni sünnipäev, auhind antakse aga laureaadile või laureaatile üle emadepäeval, s. o. lehekuu teisel pühapäeval Lääne-Virumaal. Viimastel aastatel on see toimunud Väike-Maarjas.

Esimene Wiedemanni keeleauhind anti välja 1989. a. Selle sai Eesti Keele Instituudi teadur, tuntud keelekorraldusmees ja keeleteoreetik ning teenekas raadio keeleminutite vestja **Henn Saari**.

1990. a. oli auhinnasaajaid kaks: Eesti Keele Instituudi teadurid **Erich Raiet** ja **Hella Keem**. Neist on Erich Raiet võtnud osa mitme õigekeelsussõnaraamatu koostamisest ja toimetamisest ning osalenud mitme teadusala terminoloogikomisjonides. Tema käe all küpsesid samuti "Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu" esimesed vihikud ja sai lõpliku lihvi eesti keele võõrsõnade leksikon. Hella Keema elutööks on aga eesti

murdekeele uurimine ja murdematerjalide kogumine. Samas on tal olnud osavat sulge ka eesti kirjakeele lihvimiseks.

1991. a. laureaat on omaaegne Tartu ülikooli õppejõud **Pent Nurmekund**, mees, kes vist praegu Eestis valdab kõige rohkem keeli. Lisaks Euroopas kõneldavatele keeltele on P. Nurmekund ülikoolis idakeelte kabinetis õpetanud paljusid Aasia ja Aafrika keeli ning mitmest tema õpilasest on kujunenud nimekad nendest keeltest tõlkijad või vastava ala spetsialistid.

1992. a. on taas kaks auhinnasaajat: **Rein Kull** ja **Valev Uibopuu**. Rein Kull on olnud Eesti Keele Instituudi teadur, õigekeelsussõnaraamatute autor ja toimetaja ning praegu eesti terminoloogiakeskuse juhtmees, kes on õige keeletarvituse eest hea seisnud kümnetes terminoloogikomisjonides. Peale selle on ta avaldanud arvukalt kirjutisi eesti õigekeelsuse ja terminoloogia alalt. Filoloogiadoktorist kirjanik Valev Uibopuu elab Rootsis. Tema looming hakkab silma sõnaleidlikkusega; viimasel ajal on mitmeid tema teoseid taasilmunud ka Eestis (kuulsaim kahtlemata 1941. aasta sündmusi Valgas käsitlev romaan "Keegi ei kuule meid").

Ka 1993. aasta auhind läks jagamisele kahe mehe vahel, need on **Uno Liivaku** ja **Rudolf Karelson**. Uno Liivaku on eesti raamatuajaloo uurija, avaldanud mitmeid keelekäsiraamatuid eesti õigekeele valupunktide kohta ning võidelnud nii kirjasõnas kui raadios eesti keelt risustavate võõrmõjude vastu. Rudolf Karelson on Eesti Keele Instituudi teadur, kelle õlul lasub "Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu" peatoimetaja töö. Peale selle on ta avaldanud rohkesti kirjutisi eesti keele sõnatähtenduste kohta ning uurinud ka teisi sugulaskeeli.

1994. a. on samuti kaks laureaati: **Nikolai Baturin** ja **Paul Saagpakk**. Neist Nikolai Baturin on väga omapärase keelekasutusega kirjanik. Ta on sihilikult loonud oma teostes rohkesti uudistuletulikke sõnu ning sellega kahtlemata tunduvalt rikastunud eesti kirjakeele sõnavara. Paul Saagpakku aga tunneme väga mahuka eesti-inglise sõnaraamatu autorina (seni sõnavara ulatuselt kõige rikkalikum eesti keele tõlkesõnaraamat üldse). Ta on töötanud professorina USA kõrgkoolides, olnud oma tõlkesõnaraamatu loomisel koostöös kunagise eesti keelesuurmehe Johannes Aavikuga, hiljem avaldanud veel eesti keele sünonüümide sõnaraamatu.

Käesoleval, 1995. aastal kuulutas toimikond Wiedemanni keeleauhinna laureaadiks Eesti Vabariigi presidendi **Lennart Meri**. Tema kirjanikusõna tunneb eesti lugejaskond küllap hästi. Auhinna määramisel tõsteti aga just eriti esile Lennart Meri kõnede head loogilist keelt, mis on vaba igasugustest võõrmõjudest, kantseliidist ja meie keeles ohtralt vohavatest stampidest. Leiti, et tema korrektne keelekasutus võiks olla eeskujuks igale ajakirjanikule või poliitikule.

Seega on Wiedemanni keeleauhinna välja antud juba 7 aastat, kusjuures autasustatavaid on olnud 11 isikut. Võiks ehk üldistavalt märkida, et silma torkab muuses sõnaraamatutegijate (P. Saagpakk, E. Raiet, R. Kull, R. Karelson, H. Saari) ja kirjanikke (V. Uibopuu, N. Baturin, L. Meri) oluline osakaal.

Wiedemanni keeleauhinna majandusliku aluspõhja eest on kogu aeg tarmukalt hea seisnud Jüri Sild. Pärast "Energia" kolhoosi likvideerimist on ta ressursse leidnud aktsiaseltsist "Pandivere Linnukasvatus".

Jüri Sillale tuleb Wiedemanni keeleauhinna puhul seepärast öelda erilised tänusõnad. Meie väike riik ja väike rahvas vajaksid rohkem seesuguseid entusiastlikke keele- ja kultuurimetseene.

Rudolf Karelson,
Eesti Keele Instituudi teadur

AVISPEA KIRIK - 60

Nii mõnelegi Lääne-Virumaa elanikule ja isegi Väike-Maarja valla elanikule on üllatuseks, et väikeses Avispea külas, kus praeguseks on pisut üle 140 elaniku, asub

kirik. See on laiemalt teada, et kirik on Väike-Maarjas ja Simunas ja nende tornid paistavad kaugele kätte. Aga kuidas ja millal ehitati 200 istekohaga maakirik Avispea küla serva?

Artikli pealkiri ütleb, et kirik valmis 60 aastat tagasi 1935. a. ja sellepärast ongi põhjust sellest pisut lähemalt kirjutada. Aastasade jooksul on üle Eestimaa puhunud mitmesugused vaimulikud tuuled. Meie rahva rahvuslikud ärkamised on olnud tihedalt seotud ka vaimuliku ärkamisega. 1920-ndatel aastatel jõudis Avispea ja Väike-Maarja ümbrusesse vabakoguduslik vaimulik liikumine. Kõigepealt sai see liikumine alguse talutubadest, kus noored usklikud inimesed Tallinnast tulid ja jagasid oma rõõmu ning kogemusi sellest, kuidas nad olid oma südamerahu leidnud Jumalas ja võisid tema praktilist abi kogeda oma igapäevases elus.

Esimene paik, kus seda sõnumit kuulutati, oli Männisalu küla Paduri talu. Selles talus sai usklikuks talu peremees, tema vend ja hiljem kogu pere. Sellise mõjuga talukoosolekud ja talumeeste pöördumine nende endisest määrdunud elust Jumala poole oli ennekuulmatu ja andis mõtlemisainet ümbruskonna rahvale. Nii kandus vabakoguduslik liikumine külast külla ja jõudis ka Avispeale. Alustati regulaarseid koosviibimisi talutubades. Kuña talutoad jäid väikeseks, siis tehti kõigepealt juurdeehitus Karl Treifeldi (Truupõld) majandushoonele ja 11. oktoobril 1925. a. alustas vastloodud kogudus oma kooskäimisi nendes uutes ruumides. Kuid kogudus kasvas kiiresti ja 100 kohaga ruum jäi kitsaks. Tekkis vajadus ehitada uus, ajakohasem kirik, mis oleks ka käidavama tee ääres.

1933. aastal korraldati esimene vabatahtlik korjandus uue kiriku ehitamiseks. 250 krooni eest osteti 0,5 ha suurune ehituskrunt Rudolf Püssi maa-alast. (Esimese Eesti Vabariigi aegse krooni väärtus oli palju suurem kui tänase krooni väärtus.) Edasine raha ehitustöödeks laekus vabatahtlikest annetustest. Aktiivselt aitas kaasa koguduses töötanud naiste ühendus, mis kandis nime "Marta-Maria" toimkond. Korraldati tasuta teeõhtuid, tehti agarasti näputööd ja korraldati käsitööde müüke ja loteriisid. Laulu-

mängukoor omalt poolt korraldas kontsert-jumalateenistusi Triigis, Padus, Kiltsis, Väike-Maarja rahvamajas ja isegi Tallinnas, mille sissetulek läks kiriku ehitamiseks.

Uue kiriku ehitusprojekti tegi insener-arhitekt Tiidemann. Siinkohal ei saa märkimata jätta tolle aja Avispea küla talumeeste avarat silmaringi, sest 60 aastat tagasi ehitatud kirik oli pikk samm ettepoole tolleaegsest maa arhitektuurist ja on praegugi veel väga kaasaegsel tasemel. Kiriku edasine ehitus käis üllatavalt kiiresti. 1933-34. a. talvel osteti vastav metsamaterjal, mis veel samal talvel langetati ja saeveskisse veeti. Töö käis talgute korras ja abilistest puudu ei tulnud. Aleksander Luhasto tegi vedusid isegi härgadega. Samal moel jõudis ehitusplatsile ka vajalik hulk kive, kruusa jne. Ehitusplatsil oli "Marta-Maria" toimkond nobedasti laudu riita ladumas. Nii võime lugeda kroonikirjutaja märkmetest.

1934. a. varakevadel algas vundamendikraavi ja keldri süvendi kaevamine. Pinnas oli väga kõva ja kivine, nii et enamus tööd tuli teha kirka ja kangiga. Kuid juba 13. mail 1934. a. oli kiriku nurgakivi panek. Edasiseks ehitustööde meistriks määrati noor 24-aastane Karl Järverand, kes sai tööde juhtimisega edukalt hakkama.

Karl Järverand külastas veel möödunud sügisel Avispea kirikut ja jagas oma mälestusi ehitustöödest. Ta tuletas meelde, et Avispea küla mees Jakob Läänemets oli see, kes ehituse seiskumise mitmel korral ära hoidis, varustades kiirel heinaajal vajalike prussidega või õsutades abi kriitilisel hetkel oma veoautoga.

Avispea kiriku pidulik avamine toimus 29. septembril 1935. aastal. Sellest ajast alates on pea igal pühapäeval olnud kiriku ukсед avatud ja selle eest on hoolt kandnud läbi aastakümnete Adolf Freimann 1933-35, Elmar Palumäe 1936-49, Voldemar Rakles 1950-57, Rein Kiviloo 1957-69, Anton Roosipuu 1969-74, Edgar Kaldver 1974-83 ja alates 1984. aastast Enn Palmik.

(Järg 5. lk.)

Avispea Koguduse mängu ja laulukoor.

Kiriku nurgakivi panek 13. mai 1934. a.

Nii nagu meie maa ja rahvas on pidanud läbi tulema erinevatest aegadest, on ka kirik ja kogudus läbi teinud samad kannatused. Kui kiriku ehitamise aegu kuulus kogudusse üle 80 mehe, siis süja-aastad tegid üsna laastava töö - kes jäi rindele, kes Siberisse, kes vangi ja kes pages linna. Kuid ikka on olnud neid inimesi, kes oma annetustega seda maja on korras hoidnud, kütte ja paljude muude kulutuste eest hoolitsenud. Avispea kirik on algusest peale elanud isemajandamise tingimustes, ta ei ole kunagi saanud riigilt ega vallalt majanduslikku toetust. Nõukogude ajal tuli vaid suuri makse maksta. Kui asutused ja elanikud maksid elektri eest 4 kop. KW/h., siis kirik pidi maksma 25 kop. KW/h.

Viimastel aastatel on olnud meie kiriku osaks vahendada seda abi, mida paljud kogudused teistest riikidest on saatnud meie kogudusele, ümbruskonna rahvale ja Väike-Maarja vallale.

Oleme koostöös valla sotsiaaltöötajatega jaganud toidu- ja riideabi pensionäridele, paljulapselistele peredele, nendele, kes on sattunud majanduslikesse raskustesse ja jäänud ilma tööta. Samas oleme võinud kaasa aidata kooli mööbli ja õppevahendite soetamisele Triigi ja Simuna koolile.

Abi on osutatud Väike-Maarja haiglale ja Triigi velskripunktile, aidatud kaasa erahambaravi kabineti avamisele ja Raeküla pagaritöökoja käivitamisele. Oleme püüdnud üles otsida meie valla valupunkte, et midagi omalt poolt meie valla rahva heaks korda saata.

Kuid kõige selle juures on siiski koguduse ja kiriku esmane ülesanne aidata inimesi nende hingelistes, perekonna ja koduprobleemides. Ja vahendada eelkõige meie Looja, Jumala armastavat suhtumist oma loomingusse. Püüame seda edasi anda küll jumalateenistustes, pühapäevakoolides, noorte suvelaagrites ja paljudel erinevatel viisidel. Tean, et see töö ei ole mitte asjatu, sest kaasaja inimene vajab selles tormilises elus ühte kindlustunnet, ühte alust või vundamenti, kellele või millele oma elus toetuda.

Selle südamerahu ja kindluse võib kinkida inimesele tema Looja Jumal ning kirikule ja kogudusele on jäetud

siin teenäitaja ja abistaja osa.

Kiriku valmimise aegu kandis Avispea kogudus AVISPEA IMMANUELI EVANGEELIUMI KRISTLASTE VABAUSUÜHINGU nime. Praegu on koguduse nimeks lihtsuse mõttes AVISPEA VABAKOGUDUS ja meie katusorganisatsiooniks on Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit. Mille poolest erineb vabakogudus teistest kristlikest kogudustest? Vabakoguduslik liikumine on oma alguse saanud rahva hulgast ja on jäänud tänaseni võimalikult lihtsaks ja rahvalähedaseks. Meil ei kasutata eritunnustega pastori riietust, jumalateenistusel ei ole liturgilist osa. Oma usuelu kogemusi jagavad mitmed koguduse liikmed, lisaks on tähtsal kohal muusika- ja noortetöö ning pühapäevakoolid. Kuid kõige olulisem on see, et inimene võiks oma igapäevases elus rakendada seda, mis kirikus räägitakse ja mida Piibel õpetab. Et meie sõnum ja teod oleksid tasakaalus.

Üks eeskujuolik elu, üks sõbralik naeratus, üks soojust südamest tulnud soov ja tegu on palju enam väärt kui sajad ja sajad sõnad, millel ei ole elus tagatist.

Pastor ENN PALMIK

Pühapäevakooli lapsed veebruar 1992. a.

**JUMALATEENISTUSED AVISPEA
KIRIKUS TOIMUVAD IGAL
PÜHAPÄEVAL**

KELL 10.30.

**KIRIKU BUSS VÄLJUB KILTSIST
KELL 9.45 JA**

VÄIKE-MAARJAST KELL 10.00.

25. JUUNIL KELL 11.00 ON

**KIRIKU JA KOGUDUSE
AASTAPÄEVALE PÜHENDATUD
JUMALATEENISTUS.**

**AVISPEA KIRIKU UKSED ON AVATUD
KÕIGILE HUVILISTELE JA
ABIOTSIJATELE!**

TEMPERAMENT

Kord läksid neli sõpra teatrisse, aga jäid veidi hiljaks, nii et etendus oli juba alanud ja saaliuksed suletud. Teatris ju etenduse ajal saali ei lasta, mille eest peab hea seisma uksehoidja. Sõber A oli ägedaloomuline, hakkas kõva häälega protesteerima: "Mul on raha eest ostetud pilet, mis te seisate nagu Kerberos põrgu väravas, laske sisse!" - ja vaata et lükkab uksehoidja kõrvale ja tungib saali. Sõber B oli kiire otsustusvõimega. Vaatas, et rõdutrepil valvurit pole, lipsas sel ajal, kui sõber A uksehoidjaga tülitsetes, rõdule ja vaatas rahulikult etenduse algusest lõpuni ära. Sõber G oli rahulik ja tasakaalukas ning arutles endamisi - ega sellest järgemisest siin mingit kasu niikuinii ei ole ja pealegi, ega esimene vaatus pole ilmiski suurem asi olnud, lähen parem puhvetisse, eks ma teiseks vaatuseks lähe saali. Neljandal sõbral D läks tuju päris nulli. Nurises vaikselt omaette, et näe, sain mitme kuu jooksul kord teatrisse, aga nüüd ka ei lasta sisse. Võttis garderoobist mantli ja läks koju.

Teine kord eksis neli matkajat metsa ära. Päike läks juba looja ja polnud enam millegi järgi orienteeruda. Matkaja A hakkas kiiresti väljapääsu otsima. Tõttas ühele poole, siis teisele poole ja leidiski lõpuks metsasihi. Aga kui juba siht, küll ta siis kusagile ikka välja viib. Matkaja B ei hakanud nii suurt vaeva nägema, ronis ühe kõrge puu latva, nägi sealt tulukest ja hakkas selle suunas minema. Matkaja G mõtles rahulikult - ei hakka mina siin pimedas metsas müttsama, eks ma hommikul, kui päike tõuseb, vaata, kuhupoole minna tuleb. Rullis magamiskotti lahti, pugest sisse ja jäi õiglaselt unne. Matkajale D aga kippus nutt kangesti peale, kükitas puu najale ja kõssitas seal hommikuni.

Nende näidete põhjal järeldame, et samas olukorras käituvad inimesed hoopis erinevalt, vastavalt sellele, milline on nende temperamentitüüp.

Temperament iseloomustab inimese psühholoogilise tegevuse jõudu (tugevust), liikuvust ja tasakaalu, mis põhineb närviprotsesside omadustel. Kuna viimased on kaasasündinud ja elu jooksul muutumatud, siis on ka temperamentitüüp kaasasündinud ja elu jooksul praktiliselt ei muutu. Seda saab tahtega ainult maskeerida.

On neli temperamentitüüpi - koleerik (meie sõber matkaja A), sangviinik (B), flegmaatik (C) ja melanhoolik (D).

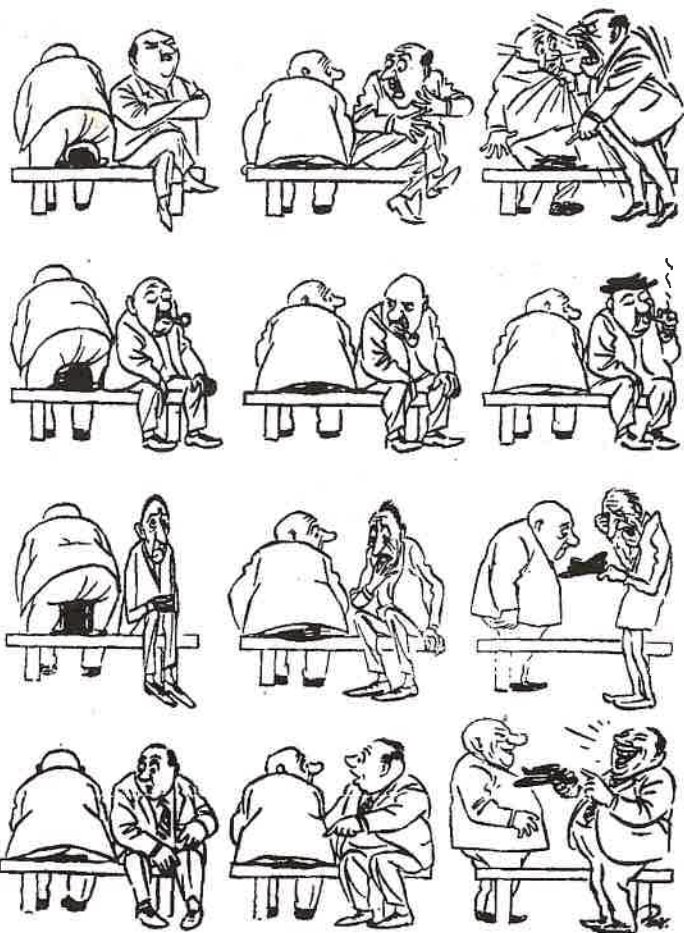
Koleerik on tundlik, rahutu, agressiivne, ärrituv, tujukas, impulsiivne, optimistlik, aktiivne. Ta käitub keevaliselt ja tormakalt, tahab kindlasti, et viimane sõna jääb talle, läheb kiiresti endast välja, solvub tühja asja pärast. Tema kaaslane ei ole kerge olla, see nõus suurt kannatlikust ja valmisolekut palju andestada. Kui laps on koleerik (koleerilise temperamentitüübiga), tuleb sellega leppida nii kodus kui ka koolis. teda peab püüdma mõjutada selles suunas, et ta õpiks oma ägedaid reaktsioone tahtlikult pidurdama, kuid ei tohi seada eesmärgiks teda murda. See ei õnnestu niikuinii, aga võib esile kutsuda hoopis soovimatuid tagajärgi. Koleerik võib olla väga töökas ja ta on suure läbilöögijõuga. Sageli võtab ta rohkem ette, kui täita jõuab, töötab üle ja võib sattuda lühimaaajalisse masenduseoleolu. Talle on kohane tsükiline töö, mis nõuab perioodiliselt suuri jõupingutusi, millele järgneb rahulik tegevus.

Sangviinik on seltsiv, jutukas, avatud, meeldiv, elavaloomuline, mugav, muretu. Ta on enamasti alati heatujuuline, ka eluhoovid ei pane teda korraks norutama, on tasakaalukas, ta saavutab kiiresti kontakti teiste inimestega ja respektiiv teiste arvamust. Talle meeldib olla seal, kus elu keeb. Sangviinik on väga töövõimeline, suudab keskenduda ka segavate kõrvalmõjude tingimustes, otsib alternatiivseid lahendusi ja võimalikult vähevalulisi väljapääse keerulistest olukordadest. Talle sobib vaheldusrikas töö, kus tuleb palju suhelda inimestega. Puudu võib jääda järjekindlusest ja kord alustatud töö võib jääda pooleli, sest silmapiirile ilmuvad uued huvitavad probleemid. Sangviinilise temperamentiga lapse kasvatamine on suhteliselt kerge. Peab ainult jälgima, et alustatud asjad ei jääks alatasa 2 pooleli.

Flegmaatik on rahulik, passiivne, mõtlik, hoolikas, rahurahustav, usaldav, aeglane. Ta on visa ja püüdlük, oma tundeid valitsev, heatahtlik, kohaneb uue olukorraga raskesti, tutvused ei teki kergelt, sõbrana on ta ustav ja truu. Ta on kõva töömees harjumuspärasel keskkonnas. Mida

alustab, selle viib ka lõpule. Ta tuleb hästi toime tööga, mis vajab pikka meelt. Flegmaatilise lapse kasvatamisel tuleb arvesse võtta tema aeglust ning mitte arvata, et ta pea ei jaga kui ta oma tööga kiiresti valmis ei saa. Kui teda alatasa kiirustada ja harjumuspärasel keskkonda vahetada, võib ta pinna jalge alt kaotada ja loobuda üldse igasugusest tegevusest.

Melanhoolik on kartlik, pessimistlik, tujuetu, jäik, seltsimatu. Ta on haiglaselt tundlik ja väga kergesti solvuv. Tühinegi põhjus võib esile kutsuda pisarad. Ta kannatab alaväärsuse all, kardab raskusi, ei seltsi kergesti, on kahtlustav, pühendab palju tähelepanu eneseanalüüsile. Tema töövõime ei ole eriti suur, ta ei talu suurt pingutust, kuid tuleb hästi toime tööga, kus ei ole palju vaheldust ega tule lävida paljude inimestega. Kõrge tundlikkuse tõttu suudab hästi tabada üksikasju inimeste käitumises, ümbritsevas elus, kunstis, kirjanduses ja muusikas. Melanhoolikust lapsega (samuti täiskasvanuga) peab olema eriti tähelepanelik, et mitte viia hoolimatu sõna või teoga ta tuju täiesti nulli. Ka õppimisel peab pidama vaheaega, sest melanhoolik väsib kiiresti.

H. Bidstrup. Neli temperamenti.

Inimeste jaoks, kel on nägemismälu, toome ära Bidstrupi karikatuuri, kus on piltlikult näha, kuidas reageerib (ülalt alla vaadates) koleerik, flegmaatik, melanhoolik ja sangviinik, kui ta kübar lömmi istutakse.

Tegelikkuses esineb harva puhta temperamentitüübiga inimesi, harilikult on nad ikka segunenud. Milline tüüp on ülekaalus, seda teeb kindlaks õpetatud psühholoog või elupsühholoogiliste kalduvustega tähelepanelik vaatleja.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et flegmaatik ja sangviinik on rahulik, melanhoolik ja koleerik närvilised. Koleerik ja sangviinik elavad väljapoole (ekstraverdid), melanhoolik ja flegmaatik sissepoole (introvendid).

Kui me nüüd meenutame "Infoleht" novembrinumbris ilmunud lugu "Laps - see on salakirjas kirjutatud raamat", siis peame tõdema, et salakiri on tõesti iga lapsega juba sündides kaasas ja meil pole pääsu selle lugema õppimisest, sest kaht ühesugust last ei ole olemas.

Kaljo PILT

ELU JA MÄLESTUSI

Jakob Liiv
Noor-Eesti Kirjastus Tartus
1936. a.

Et C. R. Jakobsoni mõju vähendada, asutasid mõisnikud saksameelse ning eestikeelse ajalehe nimega "Tallinna sõber", mis otse risti vastu töötas "Sakalale". Jakobsoni põhisõna oli: "Rahu kosutab, vaen selgitab". "Tallinna sõber", mida üks saksastatud maamõõtja Eichhorn toimetas, võttis oma motoks juba ammutuntud lause: "Rahu kosutab, vaen kaotab". Seda lehte levitati mõisateenijatele ja kadakasakslastele hinnata kätte. Selle levimisele tuli tõkkeid teha. "Tallinna sõbrast" sai "Tallinna tõbras" ja seda nime kandis ta kuni oma surmapäevani. Tuli rahvale tema õiget palet näidata. Teda põletati jaaniõhtul tuleriidal ja poodi käidavate teede äärde risti. Teine samamõtteline leht oli "Ristirahva Pühapäeva-Leht", mida rahva seas "Ristirahva kondirisuks" nimetati. Selle toimetajaks olid algul vanameelsed pastorid, kes seda igal uuel aastal rahvale soovitasid ja ise tellimisi vastu võtsid. Et leht mitte üksnes vaimuliku sisuga ei leppinud, vaid selle kõrval ka halba poliitikat ajas, tuli ka selle lehe vastu võidelda. Iga õpetaja pidi neid lehti oma ümbruskonnast välja tõrjuma ja nende asemele "Sakala" või "Eesti Postimehe" soovutama, mida seekord A. Grenzstein toimetas ja patronaadiõigust kui ka iganenud kirikueesõigust vabameelselt selgitas ja arvustas.

Aleksandri kooli abikomitee töötas energiliselt. Esimeheks oli Triigi valla peremees ja ehitusmeister Moorits Mikkelson, kes praegu terves V.-Maarja ümbruses tegutses ja enamarenenud inimene oma vallas oli. Samal suvel valiti mind abikomitee kirjatöimetajaks ja hakati suurt näitemüüki korraldama. Neiud ja noorikud ergutati tööle asju valmistama ja koguma. Tehti reklaami ja varsti toimus suurepärase peopäev. Asi oli uudne ja tõmbas laialt inimesi kokku. Seal taheti ka midagi ergutavat ja isamaalist ette kanda. Assamalla õpetaja Juhan Elken pidi pikema kõnega esinema, kuid see kippus luhtuma. Haagikohtunik oli oma sandarmi sinna saatnud, et iga sõna kuulata ja kaaluda, mis siin räägitakse. Avalikud kõned olid keelatud, võidi ainult tsenseeritud palu ette kanda. Mikkelson oskas valvuri ilusti kõrvaldada. Ta oli kõva napsitaja ja samuti ka sandarm, kellega ta näis juba varem tuttav olevat. Ta kutsus sandarmi lähemasse kõrtsi, kuni Elken oma kõne ära pidas. Mõisnikud vaatasid paha silmaga komitee tegevusele. Ja kuidas mõtlesid härrad, nii ka nende teenijad. Et näitemüük naeruväärseks teha, olid Koonu mõisa metsavaht ja teised ametnikud tallide akendelt sigarikarbitäie kärbeid kogunud, mis metsavaht ilusasti pakitult ühele müüjannale üle leti andis vabandades, et ta oma annetusega veidi hiljaks on jäänud. Tänaades võttis neiu paki vastu, kuid tooja väljus. Paha aimamata avati kast, kust nagu mesilaspere välja lendas ja leerimaja, kus näitemüük peeti, kärbestega täitus. See tekitas rahva seas suurt pahameelt. Ma saatsin pikema kirjelduse ajalehtedele näitemüügi kohta, kus kibedate sõnadega selle ulakuse hukka mõistsin ja sellega tembu korraldajate viha enda peale tõmbasin, nii et nad mind oma isandate ees mustamata ei jätanud. Sügisel algas koolitöö. Kuulsin, et ka kihelkonnakooli oli uus õpetaja tulnud, kellest lootsime endale vaimset juhti ja kogujat, nagu seda olime õppinud nägema Liivimaal, kus kihelkonnakool oli vallakoolidele peajaaks, kust teised õpetajad ergutust ja juhatust said. Ka asus seal enamasti igas kihelkonnas meestelaulu selts või koor, mida kihelkonnakooli õpetaja juhatas. See lootus siin kujunes pettumuseks. Õpetaja G. Normanniga tutvudes leidsime, et selle mehe haridus ja teadmised ühelegi vallakooli õpetajale ei vastanud, laulust ja muusikast rääkimata, millest tal aimugi ei olnud. Mees oli Mustvee küla vahel kuulumise järele vene keelt õppinud rääkima ja paar talve Simuna kõstri erakoolis V. Normanni juures õppinud. Kuidas ta ilma mingisuguse õpetajakutseta V.-Maarja kihelkonnakooli ametisse võeti, jäi meile esialgu arusaamatuks. Kiriku kantslist teatati, et kihelkonnakooli uus vene keele mõistja õpetaja võetud, ja paluti vanemaid, et nad oma lapsi siia kooli saadaksid, kuid teised õpetajad seletasid rahvale,

et laste sellesse kooli saatmine, kus õpetajaks mees, kes ka külakooli ei kõlba, oleks asjata kulukandmine ja noorte inimeste aja raiskamine. Meie jätsime selle mehe kõige oma kooliga saatuse hooleks tühjade seinte vahele ja asusime igaüks oma koolis tööle. Kui ma paar nädalat olin koolis töötanud, tulid kiriku võõrmünder, koolivanem ja vallavanem koolikohut pidama. Koolivanemal oli kimp vitsu ühes. Minu küsimuse peale, mis nendega tehakse, ütles koolivanem, et koolikohtul on õigus sõnakuulmatuid ja laisku lapsi ka vitsadega karistada. Ma palusin, et tulevikus enam vitsu üle koolimaja läve ei tooda. Nendega võidakse vahest loomi taltsutada, aga mitte inimesi õpetada. Ma tahan nii õpetada, et sõnadest küllalt jätkub. Koolivanem arvas, et lapsed mind klassist viimaks välja viivad, kui ma vitsa ei tarvita. Imestati, et mul laste üle midagi kaevata ei olnud, küll aga selle üle, mis kooli välise korra ja inventari kohta käis. Mind püüti sellega rahustada, et endised õpetajad sellega leppinud, ja sooviti, et ka mina esiotsa rahustuksin. Kooliskäimine oli sunduslik ja koolikohus otsustas vanemaid, kes oma lapsi kooli ei pane, trahvida, missugused summad koolivanem sisse nõudis. Sama tehti ka nende vanematega, kelle lapsed vabandamata koolist puudusid. Et koolis võimalikke uuendusi läbi viia, selleks ühinesin lastevanematega. Kui varemalt koolimajas kolm korda nädalas palvetunde peeti, tegin seda vaid kord kahe nädala järele laupäeva-õhtul. Nendel tundidel palusin vanemaid, et nad laste kasvatuses mulle abiks oleksid ja nende uuenduste üle ei nuriseks, mis koolis sisse seadsin. Soovitasin, et lapsed puhtakspetud käte ja silmadega kooli tuleksid ja kõigist "koduloomadest" vabad oleksid. Ja ärgu pandagu mulle seda pahaks, kui mõned lapsed koolist koju saadan ennast harima ja puhastama. Selles mõttes olid palvetunnid päris kasulikud ja nõnda sain ka laulukoori liikmed hõlpsasti kokku. Enne jõule tuldi jälle koolikohut pidama, kus imestati, et nende lapsed olevat nagu uueks ümber tehtud, õpivad kodus hoolega ja kooliklassis on vaiksed nagu kirikus. Varemalt vahetundidel ja lõunavaheajal teinud nad väljas niisugust kisa ja kära, mis ühest küla otsast teise kuulundud, aga nüüd ei tundvatki, et külas kool asub.

Oma koolitöös ei ununud mul ikkagi kihelkonnakooli vilets seisukord ja õpetajate omavahelistel koosolekutel tuli see alati kõne alla. See kool oli juba 1873. aastal Vao mõisa parishärra kindral von Rennenkampffi soovitusel asutatud, et eesti poisid vene keelt õpiksid. Ta olevat sõjaväes teenides näinud, kui palju noormehed kroonuteenistuses keeleoskamatuses pärast kannatavad. Nii oli see kool ainult vene keele õppimiseks asutatud, kus üldhariduse peale rõhku ei pandud. Algul oli kõster, hiljem mõned teised õpetajad seal ametis olnud, kuid vähese palga ja puuduliku vene keele oskamise pärast sealt lahkunud. Meie soov oli, et see kool Liivimaal asuvate kihelkonnakoolide kõrgusele saaks tõstetud, milleks tuli rahva seas eeltööd teha. Hea juhtum selleks oli, et Äntu valda uus koolimaja ehitati, mille õnnistamine ja avamine kolmekuningapäevaks 1881 oli määratud.

Teised õpetajad soovitasid, et mina seal rahva hariduse kasust kõneleksin ja muu seas ka meie kihelkonnakooli arvustuse alla võtaksin. Võtsin selle kohustuse enda peale ja näitasin kõnes, kui tarviline oleks meil üks kõrgem rahvakool kihelkonna keskel, kus poisid kui ka tüdrukud ühest haridust saaksid, millele meie praegune vene kool ei vasta. See kool tuleks Liivimaal asuvate kihelkonnakoolide kõrgusele tõsta, et vanemad ei tarvitseks oma tütreid linnas õmblusmamslite juures koolitada või saksa algkoolides kodukasvanud saksu kasvatada lasta. Kõne oli mul omateada hästi läbi mõeldud ja paljude faktidega tõendatud. Kõne lõpul küsis kõster V. Eichhorn, kes varem kihelkonnakooli õpetajaks oli olnud, minult irooniliselt naeratades, kes minule selle kõne kokku seadnud. Vastasin talle samal toonil: "Väike-Maarjas olevat kaks tarka meest, kõster ja pastor. Kui kumbki neist seda kõnet mulle pole kokku seadnud, siis on see küll minu oma töö." Aktusel viibis ka kohalik mõisnik, koolikomisjoni esimees, kirikuvõõrmündri-härra, pastor ja veel mõned mõisade peenemad ametnikud, kellele lapsed linnade algkoolides käisid. Sakste poolt ma oma kõne kohta nurisemist ei kuulnud, küll olid aga mõned kadakad pärast, kui ma lahkusin, väga pahased olnud ja minu aadressil sääraseid ja veel krõbedamaid sõimusõnu kuulda lasknud, nagu "Niisugune Riimaa poisinolk tuleb hulga rahva ees meid õpetama, kuhu meie oma lapsed kooli paneme." Ma võitsin selle kõnega ametivendade ja paljude lastevanemate rahulduse, kus enesele kujunes see pidu ja kõne saatuslikuks. Rahva jaoks, kes õnnistamise peole kogunes, olid ruumid liiga kitsad. Kõneldes ajasin end kuumaks ja higiseks. Tuli 12 versta külma ilmaga ja kerge riietusega koju sõita.

TÄHELEPANU TALUPIDAJADI!**MIS OLI...****28. 05. 95 VMTS koosolekul räägiti:**

1. Põllumeeste seltsidest:
 - kuulasime teadet Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi taastamisest (M. Lepik)
 - kokkuvõtte Väike-Maarja Põllumeeste Seltsi (VMPS) laiahaardelisest tegevusest 1896-1940 (H. Tamm). On, millest eeskuju võtta.
 - On alles VMPS dokumendid 1940. aastast: põhikiri, liikmete nimekiri, inventari raamat, kassadokumendid, koosolekute protokollid (H. Varik, VMPS juhatus liige);
 - Väike-Maarja Muuseumis on hea väljapanek VMPS-st;

NB!

- VMPS töö jätkamise algatusgrupp ootab uusi andmeid allesjäänud VMPS liikmete kohta (nimi, aadress,

telefon). Palun teatage ise või laske endast teatada Väike-Maarja Postkontoris või M. Lepikule, Tamsalu tee 6, Väike-Maarja, tel. 61 572, et saaksime Teiega ühendust võtta.

2. Lääne-Virumaa talukonsulent A. Niinemägi:

- galeega kasvatamisest;
- viljapõldude hooldamisest;
- rapsist;
- andis teada silopäeva (12. 06. 95. 10.00 Reili talus), põllupeenrapäevade (20., 21., 22. juuni) ja künnipäeva (juulis) toimumisest.

31. 05. 95 Käisime koos vallavalitsuse ja koolilastega Ebavere mäe koristamas. Korralikumaks sai küll. Varsti läheme jälle.

MIS TULEB...

1. Põllupeenrapäevade 3. päev on meie vallas 22. 06. 95 kell 10.00. Kogunemine ringsõiduks Väike-Maarja Õppekeskuse eest.
 2. Väike-Maarja taluperede jaaniõhtut ja Võidupüha peame reedel, 23. 06. 95 kell 20.00 ME TEHNO saunas. Sõita Väike-Maarjast Aia tänavat mööda välja, enne jõge vasakule, pärast biopuhasteid paremale, jalgsi üle oja.
- On tuli ja vesi, saun ja lei! Pill ja trall! Välg ja pauk! Säased, ööbikud, jumalad, kuradid ja sõnajalaõied Ebavere hies! On õlut ja õllekõrvast; peenem kraam ise kaasa.

VMTS juhatus

*** TEATED ***
**ARSTIDE VASTUVÕTUAJAD
VÄIKE-MAARJA HOOLEKANDE- JA
TERVISEKESKUSES**
Dr. Mihejeva

ETKR 08.00 - 13.00 N 13.00 - 17.00

Dr. Silla

ETKR 08.00 - 14.00 N 12.00 - 18.00

Dr. Kinks

EKR 09.00 - 12.00 N 14.00 - 17.00

"LIIVIMAA KULLERI" ESINDUS VÄIKE-MAARJAS

Alates 1. juunist asub Väike-Maarja Ärikeskuses ajalehe "Liivimaa Kuller" esindus. Mõeldud on see firmade ja eraisikute paremaks teenindamiseks. Soodne võimalus on siin firmadel kasutada ajalehe reklaamipinda, mille hinnad on kohalikest ajalehtede reklaamihindadest odavamad. Samuti on võimalik kasutada mitmeid soodustusi. Eraisikute kuulutusi avaldame tasuta. Kellel vähegi huvi, saab tingimustega tutvuda aadressil: Väike-Maarja, Pikk 1A, kabinet 305, E-R 9.00-16.00, telef.: 61575.

Samas kabinetis asub ka AS "Digero" esindus. AS "Digero" ostab ja müüb RKO-sid ja EVP arveid. Samuti on võimalik saada krediiti EVP arve alusel. Siiani on AS "Digero" pakkunud RKO- ja EVP-de eest maakonnas kõrgeimat hinda.

Loodame Väike-Maarja valla firmade ja eraisikutega tihedale koostööle!

A. Lillemägi, ajalehe "Liivimaa Kuller" esindaja

MÜÜB:

- ☛ 3-toaline korter V.-Maarjas
- ☛ 3-toaline korter Rakkes
- ☛ 4-toaline korter Tamsalus
- ☛ elumaja Lasilas
- ☛ talumaja Tamsalu lähedal

MÜÜB VÕI RENDIB:

- ☛ kaarhalli V.-Maarja vallas
- ☛ tootmishoone V.-Maarja vallas

AS KINNISVARAEKSPERT VK
Pikk 7, Rakvere tel. 4 20 43

Õnnitleme!

JAN VAIVOD
AILI ROOS
MARTHA PIRTS
MARFA PUŠKINA
ALIIDE MEISNER
MATS ALATARE
ERNA FREIENTHAL
ANITA RANDMÄE
HELMİ KRUUSIMAA
HILDA VÄLJAOTSA
JOHANNA-PAULINE PONN
LEIDA JÖGIS
EMILIE TANK
SELMA KAASIK

14. 03. - 81
02. 06. - 80
02. 06. - 89
04. 06. - 83
08. 06. - 82
08. 06. - 88
14. 06. - 70
14. 06. - 83
15. 06. - 81
18. 06. - 89
22. 06. - 82
23. 06. - 84
25. 06. - 92
28. 06. - 75

SOOVIME ÕNNE JA TUGE VAT TERVIST!

Väike-Maarja Vallavalitsus